

Η σοβιετική λογοτεχνία τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια

γράφει ο ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ*

Το άρθρο εξετάζει τη διαμόρφωση της σοβιετικής λογοτεχνίας μέχρι και τα χρόνια της Νέας Οικονομικής Πολιτικής. Αποκαλύπτει συγγραφείς που τάχθηκαν, εξ αρχής ή και λίγο αργότερα, υπέρ της Μεγάλης Οκτωβριανής Σοσιαλιστικής Επανάστασης και παρουσιάζει τις θεματικές και τους προβληματισμούς τους στα πρώτα δέκα χρόνια της σοσιαλιστικής οικοδόμησης.

Η σοβιετική λογοτεχνία είναι δημιουργήματα της Μεγάλης Οκτωβριανής Σοσιαλιστικής Επανάστασης, της μεγαλύτερης των κοινωνικών επαναστάσεων. Την νέα ιστορική εποχή, την εποχή της μετάβασης από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, χαιρέτισαν, καθένας με τον τρόπο του, οι λογοτέχνες Βλαντίμιρ Μαγιακόφσκι (Vladimir Mayakovsky), Αλεξάντρ Σεραφίμοβιτς (Alexandr Serafimovich), Ντέμιαν Μπέντνι (Demyan Bedny), Μαξίμ Γκόρκι (Maxim Gorky), Αλεξάντρ Μπλοκ (Alexandr Blok), Βαλέρι Μπριούσοφ (Valery Bryusov), Σεργκέι Γεσένιν (Sergei Esenin), Βιάτσεσλαβ Σίσκοφ (Vyacheslav Shishkov), Βικέντι Βερεσάγιεφ (Vikenty Veresaev), Ναριμάν Ναριμάνοφ (Nariman Narimanov), Αντρέι Ούπιτς (Andrejs Upiťs), Κωνσταντίν Τρέ-

νεφ (Konstantin Trenyon), Αλεξέι Νόβικοφ-Πριμπού (Aleksey Novikov-Pribov) και άλλοι. Ένα άλλο τμήμα συγγραφέων την αναγνώρισε αργότερα. Τέτοιοι ήταν ο δρόμος του Αλεξέι Τολστόι (Aleksey Tolstoy) ενώ ανάλογη πορεία ακολούθησε ο Ιλία Έρενμπουργκ (Ilya Ehrenburg). Αξίζει να σημειωθεί ότι αρκετοί συγγραφείς της παλιάς γενιάς δεν την δέχτηκαν και ορισμένοι απ' αυτούς επέλεξαν το δρόμο της εξορίας βλέποντάς την σαν κάτι χαοτικό, δίχως νόημα, σαν το «θρίμβο του κτήνους».

Τα χρόνια 1918-1920 στις σελίδες των εφημερίδων *Πράβντα* και *Ιζβέστια* δημοσίευε συνεχώς μονογραφίες, διηγήματα και ανταποκρίσεις ο Αλεξάντρ Σεραφίμοβιτς. Ο Μαγιακόφσκι έγραφε ποιήματα ενώ δημοφιλή ήταν τα έργα του Ντέμιαν Μπέντνι. Ο Μπλοκ ήταν ακόμα ένας από τους λίγους εκπροσώπους της καλλιτεχνικής διανοχής

που προσχώρησαν στον εξεγερμένο λαό. Γνωστό του ποίημα είναι *Οι δώδεκα* (1918), στο οποίο σ' έναν δρόμο της Πετρούπολης εμφανίζεται ένα τμήμα από Κόκκινους φρουρούς που στο διάβα του παραμερίζει την παλιά κοινωνία. Τον Αύγουστο του 1921, ο προλετάριος ποιητής-επαναστάτης Ιλίγια Ιόνοφ (Ilya Ionov), πρώην φυλακισμένος στο φρούριο Σλίσσελμπουργκ, αποτιόντας φόρο τιμής στον αποβιώσαντα ποιητή, στη νεκρολογία του μνημόνευσε «τη φωτεινή ιπποτική του μορφή» την οποία αυτός και οι σύντροφοί του βλέπανε ανάμεσα από τα σιδερένια κάγκελα της φυλακής.

Με τον τερματισμό του Εμφυλίου πολέμου στις γραμμές των Σοβιετικών συγγραφέων προσέρχονται νέοι που στην πλειοψηφία τους πήραν μέρος στις επαναστατικές μάχες. «Εμείς είμαστε νέοι, γίναμε λογοτέχνες μετά το 1917», έγραψε ο Λεονίντ Λεόνοφ (Leonid Leonov) το 1925. Το ίδιο λέει και ο ποιητής Νικολάι Τίχονοφ (Nikolai Tikhonov): «Εμένα μ' έκανε ποιητή η Οκτωβριανή Επανάσταση. Αυτή μου άνοιξε τα μάτια στον κόσμο». Ο Αλεξάντρ Φαντέγιεφ (Aleksandr Fadeyev) έγινε μέλος του ΚΚΡ (μπ.) το 1918, λαμβάνοντας μέρος στον Εμφύλιο πόλεμο και στην εξέγερση της Κρονστάνδης. Στις αρχές του 1922 ξεκίνησε να γράφει την *Πλημμύρα*, που δημοσιεύτηκε το 1924, εξιστορώντας τον αγώνα τον μπολσεβίκων σε ένα χωριό της μακρινής Ανατολής μεταξύ Φεβρουαριανής και Οκτωβριανής Επανάστασης. Το 1923 έγραψε το *Ενάντια στο ρεύμα* ενώ μεγάλη επιτυχία γνώρισε το μυθιστόρημα *Κατατρόπωση*. Το ξεκίνησε το 1925 και το δημοσίευσε σε συνέχειες, σε διάφορες εφημερίδες, το 1925 και το 1926, κυκλοφορώντας το το 1927. Βασίζεται σε δικές του εμπειρίες και αναφέρεται στον παρτιζάνικο πόλεμο στην Άνω Ανατολή.

Ο Ντμίτρι Φουρμόνοφ (Dmitry Furmanov) ήταν επίσης ένας από τους πρώτους Σοβιετικούς συγγραφείς που μίλησε για τον Εμφύλιο. Στο μυθιστόρημα *Τσαπάγεφ* (1923) περιγράφει τον λαϊκό ήρωα στρατηλάτη Βασίλι Ιβάνοβιτς Τσαπάγεφ χρησιμοποιώντας προσωπι-

κές αναμνήσεις και αυθεντικά στοιχεία αφού διετέλεσε επίτροπος της XXV Μεραρχίας του. Άλλο γνωστό έργο με αυτή τη θεματική είναι το *Κόκκινο ιππικό* του Ισαάκ Μπάμπελ (Isaac Babel) αλλά και το μυθιστόρημα του Αλεξάντρ Σεραφίμοβιτς *Σιδερένιος χείμαρρος* (1924) που παρουσιάζει την ηρωική πορεία της στρατιάς του Ταμάν η οποία υπερνικώντας αναρίθμητα εμπόδια διέσπασε το 1918 τον εχθρικό κλοιό. Αρχηγός της στρατιάς αυτής ήταν ο Κόζουκ, άνθρωπος με σπάνια γενναιότητα και θάρρος.

Στο *Τσιμέντο* (1925) ο Φιοντόρ Γκλαντκόφ (Fyodor Gladkov) πραγματεύεται το θέμα της εργασίας. Ένα εργοστάσιο παραγωγής τσιμέντου ξαναρχίζει να λειτουργεί μετά τις καταστροφές που έπαθε κατά τη διάρκεια του εμφυλίου. Ο Γκόρκι έδωσε μεγάλη σημασία στο *Τσιμέντο* και παρατήρησε ότι ήταν «το πρώτο μετά την επανάσταση που πιάνει σταθερά και διασαφηνίζει το σπουδαιότερο ζήτημα των καιρών – την εργασία».¹ Το *Τσιμέντο* θεωρείται ένα από τα κλασικά έργα της σοβιετικής λογοτεχνίας. Το μοτίβο του εργοστασίου παρατηρείται και σε άλλα έργα όπως στη *Σιδερένια σιωπή* (1924) του Νικολάι Λιάσκο (Nikolai Lyashko).

Η σοβιετική λογοτεχνία ήταν πολυεθνική και πολύγλωσση. Όμως, τον σπουδαιότερο ρόλο διαδραμάτισε η ρωσική λογοτεχνία. Λίγο γνωστό είναι ότι μέχρι το 1917 λαοί της Κεντρικής Ασίας, του Βορείου Καύκασου, της περιοχής του Βόλγα είχαν μόνο προφορική λαϊκή ποίηση. Από τη δεκαετία του 1920 οι Τσουντσίσοι, οι Ναναίοι, οι Ουντεγκαίοι, οι Τσουνβάσιοι και άλλοι απέκτησαν δική τους γραφή και σε σύντομο χρονικό διάστημα δημιούργησαν την εθνική τους λογοτεχνία. Για πολλές εκατονταετίες στην καζακική γλώσσα είχαν εκδοθεί μόνο εκατόν είκοσι βιβλία, κυρίως θρησκευτικού περιεχομένου. Όμως στα πρώτα χρόνια ακόμα της σοβιετικής εξουσίας, ο Καζάχος συγγραφέας Σ. Μουκάνοφ (S. Mukanov), στα ποιήματα *Εργάτης γης* και *Ο Οκτώβρης*, έδει-

1. *Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια* (1978-1983): τόμ. 7, σ. 684.

Ξε πώς δημιουργούνται νέοι άνθρωποι στη φωτιά του επαναστατικού αγώνα. Το 1917, ο εικοσάχρονος Μουχτάρ Αου-έζοφ (Mukhtar Aueзов) έγραψε το θεατρικό έργο *Ενλίκ-Κεμπέκ*. Στο έργο αυτό κήρυξε πόλεμο ενάντια στην εξουσία του πλούσιου πατριάρχη-μπέη. Στο ξεσκέπασμα του μπέη είναι αφιερωμένο και το πρώτο του διήγημα *Η μοίρα του ορφανού*, ενώ γνωστότατα σ' ολόκληρη τη Σοβιετική Ένωση έγιναν τα ιστορικά μυθιστορήματα του *Αμπάι* και *Δρόμος του Αμπάι* που περιγράφουν τη ζωή και τη δράση του ποιητή-διαφωτιστή Αμπάι Κουναμπάγεφ (Abai Kunanbaev).

Με το φως της επανάστασης φωτίστηκαν οι ήρωες της πολυεθνικής λογοτεχνίας στη δεκαετία του 1920. Οι Αρμένιοι συγγραφείς σ' αυτή την περίοδο διηγούνται για κείνους που άφοβα δώσανε τη ζωή τους για τη νίκη της επανάστασης και για κείνους που αυτή απελευθέρωσε (*Γκιουλχαντά* του Γκοστάν Ζαργιάν [Gostan Zarian], *Μερκέ* του Ντ. Ντερμισιάν [D. Demirchian]). Η ζωή και ο αγώνας της ουκρανικής αγροτιάς περιγράφεται στο έργο *Το αγριόχορτο* (1927) του Αντρέι Γκολόφκο (Andrey Golonko). Τα ποιήματα *Σιμόν ο μουσικός*, *Νέα Γη*, η νουβέλα *Δασόφυτη ελώδη λόχη* του Λευκορώσου ποιητή και συγγραφέα Γιακούμπ Κόλας (Yakub Kolas) μιλούνε για το δρόμο του λευκορώσικου λαού προς την επανάσταση όπως και τα έργα του Γιάνκα Κουπάλα (Yanka Kupala). Εξέχουσα θέση στη λογοτεχνία της Ταταρίας κατέχει το ιστορικό-επαναστατικό μυθιστόρημα του Γκαλιμζάν Ιμπρακίμοφ (Galymzhan Ibragimov) *Οι μέρες μας*. Σ' αυτό, ο συγγραφέας ζωντανεύει τα γεγονότα του ηρωικού αγώνα των Τατάρων και των Ρώσων προλετάρων του Καζάν στις αρχές του 20ού αιώνα.

Στη λογοτεχνία της Γεωργίας ο Γκαλακτιόν Ταμπίντζε (Galaktion Tabidze) εξυμνεί τη σοσιαλιστική ανανέωση της ζωής:

Όχι δεν έχουν το δικαίωμα
οι άλλες εποχές
να μιλάνε έτσι απλά στον «εθνικό»
για την εποχή μου!

Σ' αυτή έτυχε η αιώνια δόξα
στις βροντές και στις θύελλες των νέων
ημερών!...²

Πανερωσιακή φήμη απέκτησαν τα τραγούδια του Καζάχου λαϊκού τραγουδιστή Ντζαμπούλα (Dzhambulah), του Κιργιζιανού λαϊκού ποιητή Τοκτογκούλ (Toktogül Satylganov) και του λαϊκού τραγουδιστή του Νταγκεστάν Σουλεϊμάν Στάλσκι (Süleyman Stalski). Ανάμεσα στους ποιητές της νέας γενιάς στην Κεντρική Ασία ξεχωρίζουν οι φωνές του Τουρκμένιου ποιητή και πεζογράφου Μπέρντι Κερμαμπάγεφ (Berdi Kerbabayev) και του ποιητή-δραματουργού Χαμζά Χακίμ-Ζαντέ Νιαζί (Hamza Hakimzade Niyazi) στην ουζμπέκικη λογοτεχνία. Διασώθηκαν αναμνήσεις για το πώς γυναίκες, αφού είδαν το θεατρικό του Χαμζά, σε ομαδική έξαρση, πέταξαν το φερετζέ φεύγοντας από το θέατρο με ακάλυπτα πρόσωπα. Ο Χαμζά σκοτώθηκε από θρησκόληπτους φανατικούς. Για τις αλλαγές στη μοίρα της καταπιεζόμενης γυναίκας στην Ανατολή έγραψαν και οι Καζάχοι πεζογράφοι Μπεϊμπέτ Μαϊλίν (Beimbet Mailin) στο αφήγημα *Η κομμουνίστρια Ραουσάν* (1926) και Σάκεν Σεϊφουλίν (Saken Seifullin) στο αφήγημα *Αϊσά* (1922).

Ο Οκτώβρης αφύπνισε την Κεντρική Ασία. Μαζί με την επανάσταση στα χωριά των Τατζίκων αντήχησε και το *Εμβατήριο της Ελευθερίας* σε σκοπό *Μασσαλιώτιδας*. Ο επαναστατημένος λαός τραγουδούσε:

Ω σκλάβοι! Ξεσηκωθείτε απ' τη στάχτη,
ο κόσμος φωτίστηκε
απ' τις κόκκινες σημαίες!
Πετάξτε το ζυγό της υποδούλωσης
και του φόβου,
έλαμψε η αυγή της λευτεριάς.³

Το εμβατήριο αυτό το έγραψε ο Σαντριντίν Αϊνί (Sadridin Ayni) που υπηρετούσε στις γραμμές του Κόκκινου Στρατού.

2. *Ακαδημαϊκή* (1985): τόμ. 11, σ. 189.

3. Στο ίδιο.

Στο διήγημά του *Οντίνα* (1924-1925) ο ήρωας είναι ένας φτωχός Τατζίκος που εργάζεται σε έναν πλούσιο. Μη μπορώντας να υποφέρει την εκμετάλλευση φεύγει και πηγαίνει σ' ένα εργοστάσιο βαμβακουργίας στην πόλη Αντιζάν. Για να παντρευτεί την αγαπημένη του Γκιουλμπιμπί, ο Οντίνα γυρίζει στο χωριό του, στο δρόμο όμως υπάλληλοι του εμίρη τού παίρνουν ό,τι κατόρθωσε να εξοικονομήσει στα τρία χρόνια που δούλεψε μακριά απ' αυτό. Το εγκαταλείπει ξανά και πηγαίνει πάλι στο εργοστάσιο. Εκεί αρρωσταίνει και τον πετούν στο δρόμο. Ο Οντίνα πεθαίνει πάμπτωχος.

Στη ρώσικη λογοτεχνία από το 1921 ως το 1926 εμφανίστηκαν περισσότερα από 150 νέα ονόματα.⁴ Από τα πρώτα της βήματα η σοβιετική λογοτεχνία στρέφεται προς τον δημιουργό της επανάστασης. Εκτός του Μαγιακόφσκι, πολλοί άλλοι ποιητές βλέπουν «τον πιο ανθρώπινο άνθρωπο» που σύμφωνα με τον Γέγκις Τσάρεντς (Yegishe Charents) «συγκέντρωνε τριγύρω του πολλές χιλιάδες ανθρώπινες γενιές». Ο Γεσένιν

4. Εκπρόσωποι των πρώτων Σοβιετικών συγγραφέων, που δεν είναι Ρώσοι και αρκετοί από αυτούς δεν μνημονεύονται λόγω έλλειψης πληροφοριών, είναι οι:

Ουκρανοί: Π. Τσίσινα, Β. Μπλακίτινι-Ελάν, Μ. Ρίλσκι, Β. Σοσιούρι, Ι. Κουλίκ, Μ. Μπαζχάν, Π. Ουσένκο, Λ. Περβομάσκι, Π. Παντς, Ι. Λε, Γκ. Κοτσιούμπα, Υ. Γιακόφσκι, Υ. Σμόλιτς, Α. Ντοβζέγκο, Μ. Κούλις και Α. Μικιτένκο·

Λευκορώσοι: Μ. Σαρότ, Τ. Γκάρντι, Ζ. Μπιαντούλια, Μ. Λίνκοφ, Κ. Τσόρνι, Κ. Κραπίβα, Π. Τρις, Α. Αλεξάντροβιτς, Π. Μπρόβκα, και Κ. Γκλέμπα·

Γεωργιανοί: Π. Γιασβίλι, Γκ. Λεονίτζε, Α. Μπρτσκούλάβα, Ι. Αμπασιτζε, Κ. Καλάτζε, Κ. Λορντκιπανίντζε, Π. Τσικινάντζε, Ντ. Σενγκελάγια και Π. Κακαμπάτζε·

Αρμένιοι: Β. Νόρεντς, Γκ. Μαάρι, Α. Βοτούι, Α. Μπάκουντς και Β. Αλαζάν·

Αζέροι: Σ. Ρούσταμ, Μ. Μουσφίκ, Σ. Βουργκούν, Ρ. Ρζα, Σ. Γκουζέιν, Τ. Σιμούργκ, Αμπουλγκαζάν, Μπ Τζαλάλ και Μ. Γκουζέιν·

Ουζμπέκοι: Γκ. Γκουλιάν, Αϊμπέκ, Κ. Αλιμζάν, Κ. Γιασέν, Α. Κακάρ, και Αϊντίν·

Καζάχοι: Ι. Ζανσουγκούροφ, Γκ. Ορμάνοφ, Α. Τατζιμπάγιεφ, Κ. Νατζμί, Κ. Τακτάς, Α. Κουτούι και Ν. Ιζανμπέτ· και

Εβραίοι: Ο. Σβάρτμαν, Ντ. Γκοφστέιτ, Π. Μάρκιος, Σ. Γκάλκιν και Ντ. Μπέργκελσον.

απαντά με αφορμή τις ερωτήσεις χωρικών για τον Λένιν:

Πες μας,
ποιος είναι αυτός ο Λένιν;
Εγώ τους αποκρίθηκα σιγανά.
«Αυτός, είσαστε εσείς».⁵

Στη μετεπαναστατική περίοδο, ο Γκόρκι γράφει τις αναμνήσεις του για τον ηγέτη της επανάστασης όπως και την αυτοβιογραφική τριλογία *Τα πανεπιστήμιά μου*. Στο μυθιστόρημα *Υπόθεση Αρταμόνοφ*, που εκδόθηκε το 1925, δείχνει το χαμό του κόσμου της ιδιοκτησίας. Τη θέση ότι η παλιά Ρωσία πρέπει να αντικατασταθεί από τη νέα «μηχανική» Ρωσία προβάλλει ο Μπορίς Πίλνιανκ (Boris Pilnyak) τον Ιούνιο του 1924 όταν ολοκλήρωσε το *Μηχανές και Λύκοι*. Την πάλη για τη νέα ζωή στο χωριό παρουσιάζει στην ιστορία *Φτερούγα* (1923) η Άννα Καραβάγεβα (Anna Karavaeva) που το 1925 δημοσιεύει το ιστορικό μυθιστόρημα *Χρυσό έμβολο*, μια ιστορία Σιβηριανών αγροτών και εργατών φυγάδων σ' ένα κρατικό μεταλλείο επί Αικατερίνης Β'. Στο επόμενο μυθιστόρημά της το *Πριονιστήρι* (1926) αποκαλύπτει τα πλεονεκτήματα της σοσιαλιστικής οικοδόμησης στη ζωή της αγροτιάς.

Στη *Βδομάδα* (1922) ο Γιούρι Λιμπεντίνσκι (Yuri Libedinski) αναπαριστά μια αποτυχημένη αγροτική εξέγερση που καταλήγει στη βράουση δολοφονία των ντόπιων κομμουνιστών. Απεικονίζει την εκθρόνιση μερίδας αγροτών προς τη μπολσεβίκικη εξουσία, αλλά και αδυναμίες του Κόμματος. Την ίδια χρονιά, ο Αλεξάντρ Τάρασοφ-Ροντιόνοφ (Alexandr Tarasov-Rodionov) γράφει τη *Σκολάτα* που αναφέρεται στην ιστορία ενός τοπικού αρχηγού της «Τσεκά» που κατηγορείται λανθασμένα για δωροδοκία και διαφθορά. Παρά όμως την αθωότητά του η επαναστατική δικαιοσύνη ζητά να τουφεκιστεί. Στον *410* (1924) του Μπορίς Λαβρένιοφ (Boris Lavrenyov), μια παρτιζάνα σκοπεύτρια

5. *Ακαδημαϊκή* (1985): τόμ. 11, σ. 222.

χάνει το 41ο θύμα της, έναν Λευκό αξιωματούχο. Όταν τον αιχμαλωτίζει, λόγω μιας καταιγίδας, ξεμένουν σ' ένα έρημο νησί όπου τον ερωτεύεται. Στο τέλος όμως αποκαλύπτεται η εγωιστική μπουρζουάδικη φύση του και τον πυροβολεί κλαίγοντας παρ' όλα αυτά πάνω στο πτώμα του. Στους *Δυο θανάτους* (1926) του Σεραφίμοβιτς, μια νεαρή γυναίκα που κατασκοπεύει τους Λευκούς το πληρώνει με το ακριβότερο τίμημα.

Το πρώτο μυθιστόρημα του Σεργκί Μπουντατσέφ (Sergey Budantsev) ολοκληρώθηκε το 1922 με τίτλο *Διοικητής Στρατιάς*. Το θέμα του ήταν μια επαρχιακή εξέγερση στο Αστραχάν καθοδηγούμενη από έναν σοσιαλεπαναστάτη. Το μυθιστόρημα αρχικά είχε ονομαστεί *Εξέγερση*, αλλά ο Φουρμάνοφ είχε γράψει κι αυτός ένα μυθιστόρημα με τον ίδιο τίτλο. Στο στρίψιμο του νομίσματος ο Μπουντατσέφ έχασε. Στη συλλογή διηγημάτων *Γιαπωνέζικη μονομαχία*, στην ομώνυμη ιστορία, ο Μπουντατσέφ πραγματεύεται τη μοίρα του διανοουμένου στην Επανάσταση. Ο πρωταγωνιστής της ιστορίας, ένας εκκεντρικός βιβλιογράφος, δεν μπορεί να βρει τη θέση του στη νέα κοινωνία. Έτσι, παίρνει την εκδίκησή του καίγοντας το έργο ζωής του που ήταν η μετάφραση Ευρωπαίων ποιητών στα ρώσικα. Η αντιφατική στάση των διανοουμένων ήταν ένα σύνθημα θέμα την εποχή εκείνη όπως σημειώνεται και στο πρώτο μεγάλο έργο του Κονσταντίν Φέντιν (Konstantin Fedin) *Πόλεις και χρόνια* (1924).

Ο Μπουντατσέφ στη *Σύζυγο* (1926) αφηγείται την ιστορία των τεσσάρων γυναικών ενός πλούσιου Ουζμπέκου χωριάτη. Η πρεσβύτερη είναι αφοσιωμένη στον άντρα της και σκληρή προς τις άλλες οι οποίες ζουν χωρίς δικαιώματα. Μία από τις νεότερες, έγκυος, πεθαίνει λόγω της υπερβολικής δουλειάς. Το ζήτημα της απελευθέρωσης της γυναίκας υπάρχει σε πολλά έργα της εποχής, όπως στη *Μαρία η μπολσεβίκα* (1921) του Αλεξάντρ Νεβέροφ (Alexandr Neverov), γνωστή ιστορία του οποίου είναι η *Τασκένδη, η πόλη του ψωμιού* (1923). Εκεί, διηγείται την περιπλάνηση

ενός αγοριού, που ξεκινά ένα οδυνηρό ταξίδι από το μακρινό χωριό του για την Τασκένδη, ελπίζοντας να βρει σιτάρι για την πεινασμένη οικογένειά του. Στο δρόμο συναντά θάνατο και απόγνωση. Βρίσκει όμως και τη φιλία όπως και την καλοσύνη. Τελικά, όταν επιστρέφει σπίτι του ακούει τη θλιβερή ειδήση ότι οι περισσότεροι από την οικογένειά του είναι νεκροί. Όμως, με αυτοπεποίθηση, δεσμεύεται να μην τον παρασύρει ο θρήνος και να χτίσει τα πάντα εκ νέου.

Στο πρώτο του μυθιστόρημα *Οι ασβοί* (1924), ο Λεοντίν Λεόνοφ απεικονίζει κατά κύριο λόγο τη ζωή στο χωριό την περίοδο του εμφυλίου πολέμου. Στο δεύτερό του, *Ο κλέφτης* (1927), αναφέρεται στον εγκληματικό υπόκοσμο της μετεπαναστατικής Ρωσίας. Το θέμα ήταν κοινό σε πολλούς συγγραφείς μιας και υπήρχαν ακόμα τα απόνερα της παλιάς κοινωνίας, αλλά και τα βρομόνερα της Νέας Οικονομικής Πολιτικής. Έτσι, το 1925, ο Βενιαμίν Καβέριν (Veniamin Kaverin), αναπαράγοντας τη γλώσσα των κλεφτών, έγραψε το *Τέλος ενός γκάνγκστερ*, μια περιγραφή των γκάνγκστερ και των κλεφτών επί ΝΕΠ. Ο Μιχαήλ Κοζάκοφ (Mikhail Kozhakov) εμπνεύστηκε το *Αμπράμ Νασάτιρ, ο ξενοδόχος* (1926), στο οποίο ακολουθεί τα βήματα ενός ξενοδόχου που γίνεται πλούσιος από μια δολοφονία, ενώ το πρώτο μυθιστόρημα του Βαλεντίν Κατάγεφ (Valentin Kataev), *Οι καταχραστής* (1926), είναι μια κωμική ιστορία δύο υπαλλήλων που καταχρώνται χρήματα.

Στο *Ένας Γιάνκης στην Πετρούπολη* (1923-1925) η Μαριέττα Σαγκινιάν (Marietta Shangiyan) υπογράφει μια κατασκοπευτική νουβέλα που συνδυάζει θρίλερ, κωμωδία και επιστημονική φαντασία. Δυτικοί καπιταλιστές και ξεπεσμένοι ευγενείς σχεδιάζουν να δολοφονήσουν τον Λένιν και ολόκληρη τη σοβιετική κυβέρνηση. Το σχέδιό τους όμως ματαιώνεται από μια μυστική οργάνωση εργατών, τη σοβιετική κυβέρνηση, αλλά και την ίδια τη φύση η οποία τους πλήττει με μια παράξενη εκφυλιστική ασθένεια που τους μετατρέπει κυριολεκτικά σε κτήνη.

Η τεχνολογική και επιστημονική ανάπτυξη μαζί με την οικοδόμηση της νέας κοινωνίας τροφοδότησε τη σκέψη αρκετών καλλιτεχνών μεταξύ των οποίων του Αλεξέι Τολστόι που έγραψε, ενόσω ήταν ακόμη στη Γερμανία, την *Αελίτα*. Το ταξίδι ενός μηχανικού στον Άρη, ο έρωτάς του με τη βασίλισσα του ταξικού πλανήτη και η προλεταριακή επανάσταση που ξεσπά κατά την παραμονή του εκεί είναι από τα βασικά στοιχεία της πλοκής αυτού του μυθιστορήματος που μεταφέρθηκε στον σοβιετικό κινηματογράφο το 1924. Τα χρόνια εκείνα γράφτηκε επίσης η δυστοπία του Ζαμίτιν (*Evgeny Zamiatin*) *Εμείς* που αναφέρεται στην κοινωνία του Μονοκράτους της οποίας τα μέλη αναγνωρίζονται με τους κωδικούς αριθμούς τους. Όλοι οι αριθμοί ζουν σε αυστηρά καθορισμένα χρονοδιαγράμματα μέσα σε μια γυάλινη πόλη. Είναι η ιστορία του D-503, ενός μηχανικού που ανακαλύπτει μια άλλη ζωή όταν συνδέεται ερωτικά με την I-330 και εξεγείρεται.

Εκτός από τους θετικούς ήρωες, στη σοβιετική λογοτεχνία της δεκαετίας του '20, υπάρχουν και οι αρνητικοί χαρακτήρες. Στο μυθιστόρημά του Γιούρι Ολέσα (*Yuri Olesha*) *Φθόνος* που εμφανίστηκε το 1927 συναντάμε τέτοιους. Σ' αυτό ο Αντρέι Μπάμπιτσεφ, ένας ήρωας του σοβιετικού λαού, προσπαθεί να

βοηθήσει τον Νικολάι Καβαλέροφ. Ο τελευταίος είναι ανεύθυνος, εγωκεντρικός και ονειρεύεται την προσωπική του δόξα. Ζηλεύει και φθονεί τον Αντρέι και προσεγγίζει στενά τον αδερφό του, τον Ιβάν, ο οποίος ισχυρίζεται ότι έχει δημιουργήσει μια μηχανή προκειμένου να εξολοθρεύσει τους εχθρούς του. Από κοινού, καταστρώνουν μια «συνωμοσία αισθημάτων» για να φτύσουν στο πρόσωπο τη νέα εποχή. Δεν κατορθώνουν όμως τίποτε και στο τέλος Ιβάν και Καβαλέροφ διαγούν μια αδιάφορη ζωή. Το μυθιστόρημα παρουσιάζει το φθόνο εκείνων που προσπαθούν να ξεκινήσουν μια «συνωμοσία συναισθημάτων» ενάντια στην αναδιοργάνωση της οικονομίας και της καθημερινής ζωής.

Καθώς κοιτάζουμε πίσω εκείνα τα μακρινά χρόνια διαπιστώνουμε, ακόμη και από μία γενική περιγραφή, τις πρωτοπόρες και πολύμορφες αναζητήσεις των συγγραφέων που έζησαν την περίοδο της Μεγάλης Οκτωβριανής Σοσιαλιστικής Επανάστασης, της επανάστασης που πρόσφερε έναν άλλο κόσμο στους καλλιτέχνες. Σήμερα, οι συγγραφείς δεν έχουν παρά να βαδίσουν στο δρόμο της αντίστασης, της αντεπίθεσης, της ρήξης και της ανατροπής. Η ιστορία και η λογοτεχνία περιμένουν το επόμενο τολμηρό άλμα. **T**

b

<p>Βογιάζος, Α. (1979), <i>Σοσιαλισμός και κουλτούρα: Προβληματισμοί και ρεύματα στη μετεπαναστατική Ρωσία (1917-1932)</i>, Αθήνα, Θεμέλιο.</p> <p>Γκλαντκόφ, Φ. (1987), <i>Τσιμέντο</i>, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.</p> <p>Ζαμίτιν, Ε. (1978), <i>Εμείς</i>, (μτφ. Α. Αλεξανδράκη), Αθήνα, Πλέθρον.</p> <p>Καζαντζάκης, Ν. (1965), <i>Ιστορία της ρωσικής λογοτεχνίας</i>, Αθήνα, εκδ. Καζαντζάκης.</p> <p>Μανιάτης, Π. (2014), <i>Η ποίηση στην Οκτωβριανή Επανάσταση</i>, Αθήνα, Διάυλος.</p> <p>Μπάμπελ, Ι. (2005), <i>Στο πεδίο της τιμής και άλλα κείμενα</i>, (μτφ. Β. Πουλάκος), Αθήνα, Ροές.</p> <p>Μπάμπελ, Ι. (2005), <i>Το κόκκινο</i></p>	<p><i>ιππικό</i>, (μτφ. Β. Πουλάκος), Αθήνα, Ροές.</p> <p>Σεραφίμοβιτς, Α. (1977), <i>Ο σιδερένιος χείμαρρος</i>, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.</p> <p>Ραχματούλινα, Τ. (2005), <i>Ανθολογία ρωσικού διηγήματος του Μεσοπολέμου</i>, Αθήνα, Πλέθρον.</p> <p>Τρότσκι, Λ. (1980), <i>Λογοτεχνία και επανάσταση</i>, Αθήνα, Προμηθέας.</p> <p>Φαντέγιεφ, Α. (2010), <i>Η συντριβή</i>, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.</p> <p>Φουρμάνοφ, Ν. (1987), <i>Τσαπάγεφ</i>, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.</p>	<p>Αθήνα, Γιαννίκος.</p> <p>Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια (1978-1983), Αθήνα, Εκδοτική Εταιρεία Ακάδημος.</p> <p>Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια των Νέων (1963), «Λογοτεχνία και τέχνη», τόμ. 8, Αθήνα, Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.</p>
<p>ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ</p> <p>Διαβάζω (Νοέμβριος 1982), «Η σοβιετική λογοτεχνία», Αθήνα.</p> <p>Θέματα Λογοτεχνίας (Μάρτιος-Ιούνιος 1999), «Αφιέρωμα στη ρώσικη λογοτεχνία», κείμενα, μτφ. Μ. Αλεξανδρόπουλος, Αθήνα, Γκοβόστης.</p>		
<p>ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΣ</p> <p>Ακαδημαϊκή (1985), «Γλώσσα και λογοτεχνία», τόμ. 11,</p>		
<p>ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ</p> <p>www.sovlit.net</p> <p>www.feb-web.ru</p>		